

Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro Quinto Decretalium. In Quo De Judicio, Seu Ordine Judiciario criminali, nec non de criminibus Ecclesiasticis, & secularibus ... agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1677

Titulus. XIX. De Usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98302](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98302)

laribus committitur usura, vel non? *non est.* Illi
proprie habet tantum locum in mutuo, & non
ritur mutuum formale, & expresse, sed ali
etiam virtuale, & implicitum, ex quocumque
fortem provenit, *n. 4. Aff. 2.* Usura dicitur
in mentalem, & realem. Mentalem, est, quo
quis mutuat eo animo, ut acquirat lucrum ex
mutuo, sed nullo interveniente pacto expresse, &
cito de lucro. Usura realis est, si mutuo
cum pacto expresse, vel tacito accipiatur
tra fortem lucrum ex mutuo, *n. 1. Secundo*
videtur in expresse, seu formalem, & tamen,
seu palliatam. Illa est, quando exprimitur expre
ptum pro mutuo. Virtualis est, cum non exprimitur,
vel vilius, ob dilam, vel antiquitatem
nem. Tertiò, usura aliæ sunt compendiosæ, aut
punitoriæ, aliæ lucratoriæ, *ut, n. 1.*

Usura lucrativa, & proprie dicta, expressa, sive implicita, sunt prohibita jure positivo Divino, & Ecclesiastico, imò & naturali, *non* 6. Ideo etiam probatur ratione, *n. 1. & 8.* Solvuntur objectiones, & rationes, per quas probabatur visas esse licitas, *n. 9. & 4. seq.*

Non debet quis crimine usurarum seorsus
redimat vitam captivorum, quia potest in inque
Testamento est prohibita, nec potest in eodem
spensatio, & si prohibuit est mentis propter
vita alterius, multo magis usuram accipere, *1. q.
t. num. 14. & 15.* Et si mutuum pecuniam sub
semper sit peccatum, & illicitum, etiam sub
t. boni operis, & inducere aliquem ad mutuum
sub usuris, est tamen licitum petere mutuum, ac
cipere sub usuris ab eo, qui sine illis dare non
cit. n. 15. Non potest Imperator, vel alius Prin
cipum supremum permittendo usuras, facere licitas, nec
peccato exigi, vel accipi possint, sed solum petere
re non puniendo. Imò nec S. Pontifex potest
spensando licitas facere usuras, n. 16. Hinc
etiam peccant Principes Christiani, & Potestates
publicæ, si subditos suos cogant ad solvendum
Judeis, quamvis possint permittere, ut usuras
accendant à Judeis ad cavenda maiora mala, & alia
dala, n. 17.

Quæ. 1. An usufructus acquiritur dominium, quas sub usufructu accipit? Resp. Similiter solvat usufructus, ita tamen ut nolit earum dominium transferre in usufructum, tunc iste non acquiritur dominium earum, Quod si pecunia, fructusque vinum mutud datum sit usufructui, & usufructus permiscuitur cum suo frumento, vel vino juxta usum sitis, acquiritur dominium eorum, n. 18. Et per duplex sententia. Prima ait, non acquiritur dominium usufructum, siue sint res alienæ vel communes, siue non: & siue sint res mobiles, usufructum acquiritur dominium earum, n. 19. Secundum sententia affirmat, usufructum acquirere dominium rerum per usum acquiritur, non revocabile, & inefficax, ita ut obligatus sit restituere.

c. 2. n. 30. IN EXTRAVAGANT.
c. 3. n. 13. & seq. Communibus.
c. 4. n. 11. & seq. Extravag. unic. n. 33.

ASSERTIO I. Usura accipitur, vel pro conventionē, seu contractu usurario, vel pro lucro, quod ex contractu usurario acquiritur. Primo modo sumpta, est actus voluntatis interior, vel exterior conventio dandi, vel accipiendi lucrum aliquod temporale ultra sortem, ex vi mutui principaliter. Secundo modo sumpta est lucrum immediate ex mutuo proveniens tanquam debitum, hoc est, incrementum, quod vi mutui intenditur, & accipitur supra id quod mutuo datum est, n. 2. Usura potest committi, vel per solum actum internum, cum quis mutuo dat Titio centum, cum intentione ac spe recipiendi ab eo quinque ultra sortem, quæ est usura mentalis: vel per actum externum, cum quis mutuat alicui mille, cum expresso pacto reddendi ultra sortem, 50. Nominē lucri autem hīc intelligitur pecunia, vel quæcunque alia res temporalis ac pretio æstimabilis, num. 3. Unde colligitur, quando in pluribus casibus partien-

quicquid accepit injustè, n. 20. Quær. 2. An usurarius acquirat dominium earum rerum, quæ ex pecunia, vel alia re usuraria acquisivit? Resp. primò, si res usuraria sit pecunia, tunc res, quas illa pecunia comparavit, sibi acquirit, n. 21. Resp. secundò, si res usuraria sit fructifera, tunc usurarius non acquirit dominium fructuum inde perceptorum, secundum primam sententiam: acquirit tamen juxta secundam sententiam, n. 22. Resp. tertio, si usurarius res per usuram acquisitas vendat, licet non transferat rerum dominium, secundum primam sententiam, acquirit tamen dominium pretii, quia pretium rei usurariae non est usurarium, modò emptor bonæ fidei res illas emerit, num. 23. Solvuntur objectiones, cit. num. 23.

SECTIO II. De pactis tum illicitis, & usurariis, quæ contractui mutui adjici nequeunt: tum licitis, quæ apponi possunt, absque usura.

§. I. De pactis, ob quæ contractui mutui adjecta is efficitur usurarius.

Regula generalis est, quòd per omne pactum, per quod, præter sortem, imponitur mutuo aliud onus, sive nova obligatio ex justitia, redditur contractus mutui usurarius, n. 24. Quær. 1. An usurarium sit pro obligatione non repetendi mutuum, ante certum tempus v. g. annum, aliquid ultra sortem accipere, & de eo pacisci? Resp. Affirmativè num. 25. Quær. 2. An usurarium sit, si quis alterum ex pacto mutui obliget, ut is vicissim ei mutuet? Resp. Affirmativè n. 26. Ubi plures similes casus particulares resolvuntur. Quær. 3. An usurarium, sit mutuum cum pacto, ut mutuarius ipsi mutuant, vel alteri Officium publicum, vel beneficium conferat, vel impetret. Resp. Esse pactum usurarium, si ex obligatione justitiæ promittatur Officium publicum mutuant, n. 27. Similiter usurarium est, si quis mutuet cum pacto, ut conferatur sibi, vel impetretur beneficium Ecclesiasticum, n. 28. Quær. 4. An illicitum sit mutuum cum pacto, ut mutuarius remittat injuriam ipsi à mutuantem illatam? Resp. Tale pactum esse usurarium, si exigatur, ut ratione mutui ex justitia remittatur injuria mutuuario illata, sive in bonis fortunæ, sive in honore, fama vel corpore, num. 29. Quær. 5. An sit usura mutuum cum pacto, ut mutuarius obligatus sit ad fidejuben dum pro mutuantem? Resp. Esse, si obligatio fidejuben di petatur, ut pretium mutui, non ut conditio, n. 30.

§. II. An mutuans aliquid ultra sortem, seu rem mutuo datam exigere, vel accipere possit, ratione damni emergentis?

Duplex est interesse, unum damni emergentis, alterum lucri cessantis: quodnam dicatur interesse damni emergentis, & quod lucri cessantis, num. 31. Aff. 1. Mutuans potest licitè, & sine usura aliquid exigere, vel accipere, ratione damni emergentis, n. 32. Aff. 2. Si mutuarius fuit in mora solvendi, & inde damnum passus est mutuator, tenetur mutuarius ad compensationem illius damni, etiam si hoc in pactum non sit deductum, n. 33. Quæ requirantur, ut mutuans possit aliquid exigere, vel accipere ultra sortem, ratione damni emergentis, n. 34. Si mutuator damnum non deduxit in pactum, non tenetur mutuarius quidquam pro eo solvere, si non fuit in mora solvendi, n. 35. Qui mutuum sub usuris acce-

pit, potest postea alteri licitè partem pecuniæ, vel etiam totam sub usuris mutuare, ut se indemnem servet, n. eod.

§. III. An, & quomodo in mutuo aliquid licitè, & sine usura exigi, vel accipi possit ultra sortem, ratione lucri cessantis?

ASSERTIO I. Si quis per vim metum, vel dolum injustè cogatur ad mutuandum, idèque lucrum ei cesset, tum mutuans potest petere, ut illud sibi compensetur, etiam si hoc in pactum non sit deductum, n. 36. Aff. 2. Sed et si quis spontè mutuum dedit ad certum tempus, & mutuans ex eo, quòd in mora solvendi fuit debitor, lucrum amisit, debet id mutuanti resciri, n. 37. Aff. 3. Licitum est etiam ab initio pacisci cum mutuuario, ut ultra sortem aliquid solvat, ratione lucri cessantis, quantum vir prudens æstimabit, n. 38. Plures condiciones requiruntur, ut pactum de exigendo lucro cessante, à mutuuario, sit licitum, & non usurarium, prima ponitur, n. 39. secunda, n. 40. & seq. tertia, n. 42.

§. IV. An ratione periculi, cui mutuum exponitur, licitè possit aliquid ultra sortem exigi?

Duo sunt casus, in quibus ratione periculi, aliquid ultra sortem in mutuo exigi potest, vel quia res ipsa mutuata subiacet periculis: vel quia periculum mutui provenit ex parte mutuarii, n. 43. Aff. 1. Si mutuans aliquid ultra sortem exigat propter periculum, circa rem mutuata, quod in se suscipit, & verè subest, idque in pactum deducat, id non est usurarium, sed licitum, n. 44. Aff. 2. Probabilius est, si mutuum sit periculosum, propter conditionem mutuarii, posse pro periculo sortis aliquid ultra illam per pactum assecurationis exigi, sine usura, modò non exigatur tanquam conditio, sine qua mutuator non vult mutuum, sed mutuarius spontè tale pactum ineat, n. 45. & 46. Qui naviganti, vel eunti ad nuptias certam mutuat pecuniæ quantitatē, eò quòd suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius censendus est. c. ult. in princ. h. t. n. 47. Variæ sunt expositiones hujus textus, cit. n. 47. Proponuntur duæ expositiones probabiliores, num. 48. Ut licitum sit contractus assecurationis, requiritur, ut periculum sortis in pactum expresse, vel tacite deducatur, num. 49. Licitum est olla fortunæ, num. 50.

§. V. An in mutuo licitum sit pactum, ut mutuarius, si tempore statuto non solverit mutuum, teneatur certam pœnam solvere ultra sortem?

Triplex est pœna, legalis, quæ lege, vel statuto; judicialis, quæ per Judicem; & conventionalis, quæ pacto, sive mutui conventionione imponitur, n. 51. Est autem licitum etiam in mutuo talem pœnam imponere, cit. n. 51. Quæ requirantur ut hujusmodi pœna licitè apponatur in mutuo, n. 52. Pœna conventionalis adjecta mutuo debet solvi, etiam ante sententiam judicis, in quo distinguitur à pœna legali, & judiciali, quæ non debentur, ante sententiam Judicis, cit. num. 52. Alius titulus accipiendi aliquid ultra sortem, est contractus cambii, qui adjectus mutuo, n. 53.

§. VI. An pactum adjectum mutuo, ut res mutuata restituatur in eadem mensura, & bonitate, etiam si pretium ejus creverit, sit usurarium?

In hac re certum est primò, si tempore mutui

Ddd d 3

dati

dati æquè dubium sit, an tempore solutionis pretium tritici, v. g. vel vini, crescat, vel decrescat, licet potest exigi, ut totidem mensuræ tritici, vel vini ejusdem bonitatis reddantur, etsi postea pretium utriusque creverit, n. 54. Secundò, si mutuans triticum, vel vinum servaturus sit in illud tempus, quo ejus valor crescat, tum licitum est pactum, ut reddatur triticum, vel vinum in eadem mensura, ac bonitate, quâ datum est, n. eod. Tertiò, si certò, vel saltem probabiliter prævideatur triticum postea minus valiturum, tum mutuans licet, & sine usura potest pacisci, ut plures scaphæ tritici, vel urnæ vini sibi reddantur, quæ adæquent præsentem valorem tritici vel vini, quod nunc dat, sive illud venditurus fuisset, vel consumpturus, sive servaturus in tempus, quo decrescet pretium, n. 55. Quartò, illicitum est pactum, per quod mutuans obligat mutuatarium, ut non antea reddat mutuum, quàm pretium tritici creverit, n. 56. Non est usura verus triticum mutuate cum pacto, ut postea reddatur novum, si vetus tunc tantum valeat, quantum postea valebit novum, vel speratur valiturum; aliud est, si triticum vetus minus valeat, quàm postea valiturum sit novum, & mutuatarius verus triticum accipiat, cum pacto reddendi novum, cit. n. 56. Qu. 1. An quando probabiliter prævideatur tritici pretium postea augendum, licitum sit illud mutuari eo pacto, ut postea aucto pretio, in eadem mensura, & bonitate reddatur? Resp. si certum sit, vel saltem probabile, triticum v. g. pluris valiturum, tempore solutionis, quàm modo valeat, non potest mutuans exigere, ut postea reddatur in eadem mensura, etsi terminus solutionis sit præfixus: sed tantum, ut reddatur in eadem mensura, quæ adæquabit pretium tritici, quod erat tempore traditionis, n. 57. Qu. 2. Si in contractu mutui nihil sit conventum de reddenda eadem mensura, vel potius valore rei mutuatæ, ad quid restituendum obligatus sit mutuatarius? Resp. cum distinctione tradita, n. 58.

SECTIO III. De usuris, quæ committuntur in venditione, & emptione, & an contractus censuales sit usurarius?

§. I. An sit usura, rem plus justo pretio vendere, ob dilatam pretij solutionem: & vicissim rem minoris emere, quàm valet, quia præsentem pecuniâ emitur?

ASSERTIO I. Rem plus vendere, quàm valeat, eò quod differatur solutio pretij, est usura ex natura rei, & in foro conscientiæ, nisi dubium sit, an tempore solutionis res plus, vel minus valitura sit: quamvis in foro externo sic vendens tanquam usurarius conveniri, & condemnari non possit, num. 59. Nam vendens rem plus, quàm valeat, dilata solutione, peccat contra justitiam, nisi dubium sit, an merces venditæ plus, vel minus valitura sit tempore solutionis, & venditor non erat venditurus, tempore, quo vendidit, c. Incivitate. 6. h. t. num. 60. Præterea usurarius mentalis, qui sine pacto, eo animo mutuat, ut plus aliquid ultra fortem accipiat, aliàs non mutuaturus, in conscientia tenetur restituere, si ex eo aliquid sit consecutus, c. Consuluit. 10. h. t. n. 61. Unde rem carius, ob dilatam solutionem pretij, vendens, etiam in foro conscientiæ, excusatur ab usura, si tempore traditionis dubium erat, an res plus, vel minoris valitura esset, tempore solutionis. Item qui

dat v. g. decem aureos, ut alio tempore reddatur decem mensuræ tritici, vini, vel olei, qui tempore contractus plus valeant, attrahunt dubium, an tempore solutionis plus, vel minus sit valitura, non est censendus usurarius, c. ult. §. de usuris. n. 62. Præterea ut sit licita venditio, non est dilata solutio, quàm in præfenti valet, ob dilatam solutionem pretij, requiritur, ut venditor non esse dilator, sed servaturus, usque ad tempus solutionis, n. 63. Prædictæ venditiones sunt periculosæ, quæ tamen ab usura interdum, ratione commensurantis, quod aliàs passurus esset, qui casus vendit, vel qui quod amissurus esset, cit. n. 63. Asser. 2. Si venditor, ita & emptor, qui rem minoris emere nunc valeat, eò quod præfenti pecuniâ emere venditor, censetur usurarius, n. 64.

§. II. De venditione, & emptione, quæ sunt, seu censuales, in genere.

Quæ. I. Quid sit census? Resp. Censuum loco accipitur pro jure percipiendi annuum redditum seu pensionem ex re, vel persona alienata, & venditio, ac emptio hujusmodi juri vocatur censuales, num. 65. Qu. 2. Quæ sint censuales? Resp. census, ratione modi divisius in realem, & consignativum, & quis sit realem, & quis consignativum, n. 66. Census consignativus dividitur primò in censum realem, & personalem, & quis sit realis, quis personalis, quis mitius, cit. n. 66. Secundò, dividitur census consignativus, ratione temporis, quo pensio solvi debet, in perpetuum, & temporalem. Tertiò, ex parte rei in censum fundarium, & pecuniarium. Quarto, ratione rei in censum irredimibilem, vel redimibilem, n. 67. Jam ergo gravissima questio est, an emptio, & venditio censuum, seu reddituum annuorum sit usura, an verò licita, & justa, cit. n. 66.

§. III. An licitus sit census realis, sive perpetuus, & temporalis, tam redimibilis, quàm irredimibilis, & verò sit usurarius, & illicitus?

ASSERTIO I. Contractus censuales, seu reales, sive perpetui, sive temporales, etiam irredimibiles, per emptionem, & venditionem constitutus, non est usurarius, sed licitus, ac justus, modò pretium sit justum, quale est, quod vel legem, vel consuetudinem approbatum, n. 68. Quæque probatur, n. 68. Assert. 2. Contractus censuales, sive emptio, & venditio census realis, perpetui, irredimibilis, justa, & licita est jure naturæ, & jure civili, n. 69. Census fructuarius, sive pecuniarius, n. 69. Emptio, & venditio census realis temporalis, sive incertum tempus, v. g. ad vitam ementis, sive ad certum tempus, v. g. decem annos, est licita, ac justa, n. 70. Assert. 4. Emptio, & venditio census realis, redimibilis ex parte venditoris, est licita, & probabiliter licitus est census realis utriusque irredimibilis, adeoque etiam ad arbitrium emptoris, n. 71. Quædam circa censum utriusque irredimibilis, n. 72. Assert. 5. Contractus censuales, seu reales, que redimibiles, adjecto etiam pacto alienationis in perpetuum, non est iniquus, sed probabiliter defenditur, ac toleratur.

num. 73.

§. IV. *An licitus, & iustus sit census personalis perpetuus, tam irredimibilis, quam redimibilis, ex parte solius venditoris?*

Sermo est hic de censu personali, vi cuius venditor, sive emptor census solum acquirit Jus percipiendi annuam pensionem: venditor vero census solum contrahit obligationem personalem illam pensionem solvendi, n. 74. Iam ergo emptionem census merè personalis, secundum se, & ex natura rei, licitam esse & iustam, seclusa legis humanæ prohibitione, affirmant plures DD., quæ probatur cit. num. 74. Contraria tamen sententia, quæ negat, censum merè personalem esse licitum, & iustum, si pretium non adæquet cumulum pensionum solvendarum, tenent alij non minus probabiliter. In praxi tamen etiam prima sententia damnari non potest, quippe quæ observatur in multis Provinciis, etiam in Germania, n. 75.

§. V. *Solvuntur argumenta, quæ contra iustitiam contractus censuales obijci possunt.*

Res. ad primam, & secundam objectionem, n. 76. Res. ad tertiam, & quartam objectionem, num. 77.

§. VI. *De conditionibus ad contractum censualem requisitis.*

Quar. I. Quæ conditiones requirantur jure naturæ, ut contractus censualis sit licitus, & iustus? Resp. quatuor. Primò, ut constitutur in re frugifera, ex qua pensio debita solvi possit. Non solum autem in re immobili, sed etiam in rebus mobilibus, etiam in pecunia, imò & persona, census constitui potest, n. 78. Secundò requiritur, ut justo pretio census ematur, quale est, quod vel lege, vel consuetudine, vel iudicio prudentum virorum taxatū fuit, n. 79. Tertia conditio est, si res censui subjecta pereat, vel non ad tempus, sed in perpetuum infructuosa reddita sit, sive tota, sive ex parte, citra culpam tamen solventis censum: tum res perit, & infructuosa fit damno percipientis censum, secluse speciali pacto assecurationis, n. 80. Quartò, ut res censui subjecta, infcio emptore census, non alienetur, nec transferatur in alium, à quo pensio annua difficulter obtineri possit, n. 81. Qu. 2. Quæ conditiones requirantur ad iustitiam contractus censuales Jure positivo Ecclesiastico? Resp. hæc enumerantur, n. 82. quamvis non omnes sint necessariæ, n. 83. ad quos contractus prædictæ conditiones extendantur, vel non extendantur, n. 84.

SECTIO IV. *De Usuris, quæ committuntur circa pignora, & hypothecas.*

§. I. *An sit usura, si creditor fructus pignoris, seu rei oppignoratæ, non computet in sortem?*

Resp. fructus ex re pignori pro mutuo obligata percepti debent à creditore in pactum sortis debitæ computari, alioquin usura est. Unde si quis alicujus possessiones accepit in pignus, debet, si sortem suam ex fructibus pignoris jam recepit, deductis expensis, rem oppignoratam restituere debitori. Sin autem minus percepit ex fructibus pignoris, ita ut non æquiparentur sorti, eo recepto, debet res oppignorata domino restitui. Quod si Clericus sit, qui crimen usuræ commisit, debet ab officio, & beneficio suspendi, seu potius deponi, c. 1. h. t. n. 85. Similiter Laici, qui recipiunt ex fructibus pignoris sortem

principalem, deductis expensis, ad restituenda pignora suis dominis per censuram Ecclesiasticam sunt compellendi, c. 2. h. t. n. 86. Ubi etiam ratio redditur. Prædicta declarantur, & explicantur, num. 87. Fructus rei oppignoratæ non tantum percepti, sed etiam qui percipi potuerunt, sed non sunt percepti, computari debent in sortem principalis debiti, n. 88. Fructus restituendi, vel in sortem principalem à creditore sunt computandi, deductis prius expensis, n. eod.

§. II. *Ex quibus causis creditor non tenetur fructus rei oppignoratæ in sortem computare ad vitandam usuram?*

Tres sunt Tituli, seu causæ, ob quas licitè, & citra usuram fructus rei oppignoratæ à creditore percipi possunt, non computando eos in sortem. Prima est, si beneficium Ecclesiasticum fuerit, quod redimendum hoc modo de manu laici videatur, cit. c. 1. h. t. n. 89. Secundus titulus, seu causa est, si creditori detur res in pignus, seu hypothecam, in qua creditor habet directum dominium, & debitor tantum utile, ut si vassallus domino directo det feudum in pignus pro debito, tunc fructus percepti ex re oppignorata non sunt computandi in sortem, c. 2. h. t. n. 90. Idemq; locum habet in re emphyteutica, quam emphyteuta in pignus dat domino proprietatis, cit. n. 90. Ut autem dominus directus possit fructus illos percipere, tres conditiones requiruntur, quæ referuntur, n. 91. & duobus seqq. Tertius titulus, seu causa, ob quam fructus pignoris non computantur in sortem, est, si maritus pro dote uxoris sibi promissâ, loco pignoris accipiat prædium, vel aliam rem, ut ex ea fructus interim percipiat, sine immutatione dotis, non cogitur eos in sortem computare, c. Salubriter. 16. h. t. n. 94. Quæ sit vera ratio, ob quam fructus percepti ex pignore possint, sine usura, à marito retineri, sine obligatione computandi eos in sortem, & diminutione sortis, in quo varias rationes assignant DD. n. 95. Quæ sit verior & probabilior ratio, n. 96. deducuntur quædam collataria, n. 97.

§. III. *An contractus, seu pactum Antichrifeos sit illicitum, & usurarium, & an etiam montes pietatis usuram contineant?*

Pactum inter creditorem, & debitorem initum, ut tamdiu creditor fructus pignoris, salvâ sorte, lucretur, donec debitum solutum fuerit, illicitum est, & usurarium, ideòque damnatum Jure Canonico, n. 98. Quis dicatur mons pietatis, & quæ conditiones ad illum requirantur, n. 99. Sunt autem hujusmodi montes liciti, & immunes ab omni usura, si servantur conditiones præscriptæ, n. 100.

SECTIO V. *De obligatione restituendi usuras.*

§. I. *An, & quibus teneantur usurarii restituere usuras?*

Usurarij, qui sunt solvendo, cogendi sunt per pœnas Concilij Lateranensis usuras restituere ijs, à quibus acceperunt, vel eorum hæredibus, & in eorum defectum, pauperibus. Quod si habeant bona ex usuris comparata, ea debent vendi, & pretium restitui ijs, à quibus usuræ sunt extortæ, c. Cum tu, s. h. t. n. 101. Usuræ primò debent restitui illis, à quibus sunt extortæ: & si hi non extint, vel inveniri non possint, restitui debent eorum hæredibus; & si etiam illi

illi non extent, erogari debent pauperibus, vel Ecclesijs, aut alijs locis pijs, n. 102. In foro pœnitentiæ restitutio usurarum fieri potest pauperibus ab ipso usurario: at in foro externo, usurarius damnatus ad restitutionem, earum restitutio fieri debet iudicio Episcopi, n. 103. An si postquam facta est restitutio usurarum pauperibus, compareat is, à quo extortæ sunt usuræ, nihilominus obligatus sit usurarius ad restitutionem, n. eod. Si usurarius, vel ejus hæres non habeat, unde restituere possit, excusatur à restitutione ob inopiam, n. 104. An usurarius habeat beneficium cessionis bonorum, sicut alij debitores, cit. n. 104. An bona usurarii etiam ex pecunia usuraria acquisita, ipso jure, sint tacite hypothecata, sive realiter obligata mutuatario pro solvendis usuris, n. 105. Non solum injuste acquisita ex usura, sed etiam ex alijs contractibus injustis, si restitui non possunt dominis, vel eorum hæredibus, debent dari pauperibus, n. 106.

§. II. An omnes usurarii restituere teneantur usuras, etiam hæredes eorum?

ASSERTIO I. Omnes recipientes usuras obligantur ad restitutionem earum, & pœnis ad id cogendi sunt, sive laici sint, sive Clerici. Quin etiam seculares Principes debent Judæos, qui ipsis subsunt, cogere ad remittendas usuras Christianis; & hi sub pœna excommunicationis tenentur abstinere à commercijs, & communione Judæorum, nisi hi usuras remittant, c. Post miserabilem. 12. h. t. n. 107. Similiter Judæi compellendi sunt ad restituendas usuras extortas à Christianis, alijs hi per censuram Ecclesiasticam cogantur ab eorum communione abstinere, donec compenter satisfecerint, appellatione remota, c. Quanto. 18. h. t. n. 108. ubi etiam præcipitur, ut Judæi solvant decimas, vel oblationes ex domibus, & alijs bonis eorum, quæ prius erant Christianorum. Non solum autem ad restituendas usuras magnas, & graves, sed etiam ad parvas, & moderatas compellendi sunt Judæi, cit. n. 108. Assert. 2. Etiam hæredes usurariorum, sive filij sint, sive extranei, ipsi pœnis cogendi sunt ad restituendas usuras, quibus cogerentur defuncti usurarii, si adhuc viverent, c. Tua. 9. h. t. n. 109. Non tantum in debito ex usuris, sed etiam in omni alio debito defuncti, & ex damno alteri injuste illato obligantur hæredes defuncti usurarii ad satisfaciendum, n. 110. Bona usurariorum non sunt tacite hypothecata pro usuris restituendis, cit. n. 110. Quando plures sunt hæredes usurarii, non obligantur singuli solvere usuras in solidum, sed singuli solum juxta portiones suas, quas ex hereditate acceperunt, n. 111. Ponuntur duæ exceptiones, n. 112. An etiam legatarii in defectum hæredum, teneantur usuras solvere, vel non? num. 113.

§. III. Quinam, & quo pacto cooperantes ad usuras exigendas, vel solvendas, teneantur ad restitutionem?

Regula generalis est, omnes, qui se tenent ex parte usurarii mutuantis, & sunt causa efficax, cur mutuum non detur gratis, & sine usuris, peccant, & obligantur ad restitutionem, saltem in defectum usurarii: illi verò, qui se tenent ex parte mutuatarii solventis usuras, non obligantur ad restitutionem, nisi quando & eo modo, quo ipse mutuatarius aliquan-

do peccat, ratione scandalij, n. 114. Quinam in cie teneantur in defectum usurarii ad restitutionem usuras, vel non teneantur, n. 115. & Quibus §. IV. De quibusdam exceptionibus, quæ ad restituendum possunt, vel solent contra peccatum restitutionem usurarum.

Quæ. I. An usura injuste accepta, etiam sine fraude sit remissa à mutuatario? Resp. videri debet esse talem remissionem, adeoque nulla ad obligatio restituendi usuras, n. 118. Quæ. 2. An contra debitorem petentem restitutionem usurarum, possit, quod juramento promiserit, se solviturus, vel solutas non reperitur? Resp. no. stante tali juramento, potest compelli solviturus, vel remittat juramentum, si nondum solviturus, vel solutas non reperitur, c. Tua. 17. h. t. n. 119. idque declaratur, n. 120. Quæ. 3. An si mutuatarius petatur usuras, possit obijcere, ipsam usuram se vel ab alijs usuras accepisse, etique non restituere? Resp. usurarius repetens usuras, quod ex eo extorsit, non auditur, si prius ipse non solvit eas, quas ab alijs accepit, quia fructus in rebus legatilibus, qui peccat in legem, c. Quibus. 14. h. t. n. 121. idque declaratur, n. 122. & Quæ. 4. An si quis usuras à se, vel suo patre extortas petat restituere, non auditur, si ipse non restituat, quas ipse, vel pater extorsit, si & ipse sit hæres, c. Multat. 17. h. t. n. 123. idque declaratur, n. 126. Quæ. 5. An conventus super usuris restitutus possit appellare, & cogere illas restituere? Resp. si manifestus usurarius, non pellet ad effugiendam restitutionem appellatio, non est audiendus, c. Quam periculosum. 1. h. t. n. 127. §. V. Aliæ duæ quæstiones circa restitutionem usurarum proponuntur, & resolvuntur.

Quæ. I. Quænam in particulari restituenda ab usurario? Resp. hæc enumerantur in spe. 128. Quæ. 2. An & quæ ab usurario acceptæ gratuito, vel oneroso, restitui debeant? Resp. primo, si usurarius non sit solvendo, accepta ab eo ultimarum voluntatem, debent restitui creditori, n. 129. Secundo, si quis rem titulo, sive lucro, sive oneroso acquisivit ab usurario, quamvis ea specie, restitui debet, ad quemcumque possessor devenit, n. 130. Tertiò, si usurarius res, quæ dominium habet, alienavit, ita tamen ut non sit ætus impotentior ad restituendas usuras, non debet illæ ab accipiente restitui, n. 131. Quarto, si accipiens quocunque titulo res ab usurario, probè ignoravit, ipsum per talem alienationem non obligantem ad restituendas usuras, non tenetur restituere, n. 132.

§. VI. De usura mentali, & obligatione restituendi ei annexa.

Quæ. I. Quæ intentio lucri accipienti mutuum ex mutuo constituit usuram mentalem, & obligationem restituendi? Resp. primo, non est obligatio restituendi ex mutuo etiam principaliter mutuatarii intendere ex mutuo etiam principaliter mutuatarii, quod ex gratitudine, ac liberalitate mutuatarii provenit, n. 133. Resp. secundo, si accipiens etiam sine pacto externo, intendere lucrum pro sortem, quod detur tanquam premium, & obligationem iustitiæ in recompensationem mutui per talem intentionem mutuum sit usurarium, &

talis, et si minus principaliter id intendat, *num. 134.*
 Qu. 2. An usurarius mentalis teneatur ad restitutionem? Resp. quatuor modis potest mutuator aliquid accipere supra sortem à mutuario. Primò, si mutuarius ex gratitudine, & mera liberalitate, aliquid ultra sortem det, & mutans id accipiat, ut gratis, ac liberaliter datum, & tunc nulla committitur usura, nec ulla obligatio restituendi oritur. Secundus modus est, si mutuator intendat aliquid accipere, tanquam pretium mutui, & mutuarius etiam det, tanquam debitum, ratione mutui: & tunc ex parte mutantis intervenit usura, & is tenetur ad restitutionem, *n. 135.* Quare usurarius mentalis ille est, qui sine pacto, sed eo animo mutuatur, ut ultra sortem aliquid recipiat, aliàs non mutuaturus: & hic in conscientia tenetur restituere, si quid accepit. Idemque est de non dante parabolam juramenti, nisi aliquid inde recipiat, & de vendente rem plus, quàm valet, ob dilatatam in longum tempus pretij solutionem, *c. Consilium, 10. h. t. n. 136.* Idque declaratur, *n. 137.* Tertius modus mutuandi est, si mutuarius det lucrum ultra sortem, ut pretium ex mutuo debitum, sed mutans bonâ fide illud accipit, ut datum gratis, ac merè liberaliter: & quomodo tunc restituito faciendâ sit, vel non? *n. 138.* Quartus modus mutuandi est, si vice versâ mutuarius aliquid supra sortem det gratis, & liberaliter, sed mutuator id ignorans accipiat intentione usurarij, tanquam datum ex obligatione, ratione mutui, sine pacto tamen, de quo *n. 139.* Respondetur ad objectiones, *num. 140.*

SECTIO VI. De Iudice criminis usurae, & probatione ejusdem, ac penis usurariorum.

§. I. Quis sit Iudex competens in crimine usurae, & quomodo probetur quis esse usurarius manifestus?

Circa priorem questionem tres sunt sententiae, *n. 141.* Verior est autem sententia, quòd usura sit crimen mixti fori, ita ut non solum in questione facti, sed etiam juris, de hoc crimine cognoscere possit Iudex Ecclesiasticus, & secularis inter laicos sibi subditos, *n. 142.* Quinam dicuntur manifesti usurarii, *n. 143.* Quibus modis probari quis possit esse usurarius manifestus? Primò, per evidentiam facti. Secundò, per confessionem propriam in Iudicio. Tertio, per idoneos testes. Quarto, per famam, & communem opinionem, *num. 144.* Quintò, per conjecturas, & indicia aperta, & evidentia. Unde Ordinarius loci potest procedere contra usurarios manifestos ex alijs argumentis, & indicijs evidentibus, eosque punire, si nullus alius adest accusator, *c. Cum in Diocesi, 15. h. t. n. 145.* declaratur *n. 146.* Probari etiam quis potest usurarius manifestus ex libris Rationum. Unde fœneratores, quando agitur de causa usuraria, per censuram Ecclesiasticam cogi possunt libros Rationum producere, *Clem. unic. §. Ceterum, h. t. n. 147.*

§. II. De penis Jure statutis in usurarios manifestos.

Prima pœna est, quòd manifesti usurarii ipso Jure sunt infames, *n. 148.* Secunda pœna est, ut si sit Clericus, & monitus non desistat, ab officio, & beneficio sit suspendendus, *c. Præterea, 7. h. t. n. 149.* Declaratur, *n. 150.* Tertia pœna est usurarii mani-

festi, si laici sint, excommunicari debent, donec debite satisfaciant, *c. Præterea, 7. h. t. n. 151.* Quarta pœna est, quòd usurarii manifesti non admittuntur ad Communionem Altaris, id est, ad perceptionem Eucharistiæ, *c. 3. h. t. n. 152.* Quinta pœna est, ne oblationes usurariorum recipiantur ab Ecclesia, *c. 3. h. t. n. 153.* Sexta pœna est, ut si usurarii in eo peccato decellerint, Christianâ careant sepulturâ, *c. 3. h. t. n. 154.* Usurarius non est sepeliendus in loco sacro, et si hæres velit restituere usuras acceptas, vel de ijs restituendis cavere, *n. 155.* Licet usurarii manifesti mandet in ultima voluntate, ut usurae ab eis acceptæ restituantur, non tamen conceditur eis sepultura Ecclesiastica, donec satisfactum fuerit, vel nisi dent cautionem de restitutione faciendâ: qui autem tales in Ecclesia sepelire præsumunt, pœnas suspensionis, & excommunicationis incurrunt, *c. 2. h. t. in 6. n. 156.* declaratur *n. 157.* Septima pœna est, ut nullus interfici testamentis manifestorum usurariorum. Item ut nullus eos ad confessionem admittat, nec absolvat, nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo caverint, *c. 2. §. Nullus, h. t. in 6. n. 159.* Octava pœna est, testamentum quoque manifestorum usurariorum non valet, nisi factâ satisfactione, vel præstitâ de ea cautione, *c. 2. §. fin. h. t. in 6. n. 160.*

§. III. Proponuntur plures quæstiones circa Testamentâ factâ ab usurarijs manifestis, & resolvuntur.

Quæ. I. An non tantum testamentum solemne, sed etiam aliæ ultimæ voluntates usurariorum manifestorum sint irritæ, ut Codicillus, vel legatum, vel donatio causâ mortis, si non restituerint usuras, vel de ijs restituendis, non idoneè caverint? Resp. affirmative, *n. 161.* Qu. 2. An si manifestus usurarius, post conditum testamentum, iterum occultè exerceat usuras, testamentum ejus valeat? Resp. aliqui negant valere, alij verò affirmant, si pœnitentia, & cautio ficta non fuit, sed sincerè, & animo restituendi præstita fuit cautio, *n. 162.* Qu. 3. An si usurarius, post testamentum conditum, ante mortem usuras restituat, vel cautionem de ijs restituendis præstet, testamentum convalescat? Resp. affirmative, *n. 163.* Nec obstant Regulæ Juris, quæ enumerantur, *n. 164.* Qu. 4. An si quis ante, vel post conditum testamentum, usuras exercuit, sed postea desinat eas exercere, non tamen restituat, nec cautionem præstet de restituendo, ante mortem, testamentum ejus sit invalidum? Resp. affirmative, *n. 165.* Qu. 5. An testamentum usurarii sit validum, qui primum post mortem probatur publicè exercuisse usuras? Resp. probabile est esse validum, *n. 166.* Qu. 6. An testamenta Judæorum, qui sunt notorii usurarii, sint nulla? Resp. probabilius est, esse invalida, si sine cautione præstita de restituendis usuris, sint condita, *n. 167.*

§. IV. De alijs quibusdam penis usurariorum, &que faventium.

Præcipitur omnibus dominis Terrarum, & Universitatibus, ne permittant alienigenas in Terris suis conducere domos ad exercendas usuras, vel conductas habere, & ne quis eis ad hoc domos locet. Qui contrâ fecerint, si sint Ecclesiastici majores, ut Episcopi, suspensionis: si verò sint minores personæ singulares, excommunicationis, si Collegium, vel

Ecc e

Uni-

Tomus V.

Universitas, interdicti sententiam, ipso facto, incur-
rant: & si per mensem in ea perstiterint, ipsorum Ter-
ra sunt interdictæ, dum ibi iidem usurarii habitant.
Si verò sint laici, compellantur per Censuram Ec-
clesiasticam ab Ordinario ab huiusmodi excessu ces-
sare, c. 1. h. t. in 6. n. 168. declaratur, n. 169. Præ-
terea Officiales Communitatum facientes, aut di-
ctantes, vel scribentes Statuta super usuris solven-
dis, non repetendis, vel non restituendis, vel judi-
cantes secundum illas vel non deleutes illas, si possunt
intra tres menses, de libris Communitatum, vel illa
servantes sunt excommunicati, Clem. Ex gravi. unic.
h. t. in princ. n. 170. Quinam hanc penam excom-
municationis non incurrant, n. 171. Usurarii, præ-
ter prædictas pœnas, etiam alijs pœnis arbitrarijs, &
extraordinarijs puniri possunt à Iudice Ecclesiastico
& seculari, n. 172. Denique si mutuo, vel alteri con-
tractui per se licito adjectum sit pactum usurarium,
non totus contractus vitatur, sed solum pactum, &
pro non adjecto habetur, n. eod.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	
c. 1. n. 85. 86. 87. & 89.	c. 15. n. 145. & seq.
c. 2. n. 86. & seq.	c. 16. num. 94. & tribus seqq.
c. 3. n. 152. & duobus seqq.	c. 17. n. 125.
c. 4. n. 14. & duobus seqq.	c. 18. n. 108.
c. 5. n. 101. & pluribus seqq.	c. 19. & ult. in princ. n. 47. & seq. §. Ille quoque, n. 62. & §. fin. n. 63.
c. 6. n. 60. & duobus seqq.	IN SEXTO.
c. 7. n. 149. & duobus seqq.	c. 1. n. 168. & seq.
c. 8. n. 90.	c. 2. & ult. in princ. n. 156. & duobus seqq. §. Nul- lus. n. 159. & §. fin. n. 160. & seq.
c. 9. n. 109. & duobus seqq.	IN CLEMENTINIS.
c. 10. n. 61. 136. & 137.	Clement. unic. in princ. n. 170. §. Ceterum. n. 147. & §. fin. n. 6.
c. 11. n. 127.	
c. 12. n. 107.	
c. 13. n. 119. & seq.	
c. 14. num. 121. & tribus seqq.	

TITVLVS XX.

DE CRIMINE FALSI.

§. I. De crimine falsi in genere.

Quæ. I. Quid sit falsum, & quot modis commit-
tatur? Resp. falsum, seu falsitas in genere est veri-
tatis immutatio. Ad crimen autem falsi tria requi-
runtur. Primò, ut pervertatur veritas. Secundò,
ut id fiat dolo malo. Tertiò, ut fiat cum damno al-
terius. Committitur autem falsitas principaliter
quatuor modis, dicto seu verbo, scripto seu scriptu-
rà, re seu facto, usu vel abusu, n. 1. Quæ sit
pœna falsi? Resp. hodie est arbitraria: & crimen
falsi committens in Iudicio perdit causam, n. 2.

§. II. De crimine falsi, quod committitur
circa testes.

Quæ. I. Quando crimen falsi committitur cir-
ca testes? Resp. testis, qui falsum testimonium sci-
ens, & dolo malo dicit, crimen falsi committit. Est
autem hoc crimen falsi testimonij detestabile, quia
testis falsus tribus personis est obnoxius, DEO, Ju-
dici, & innocenti, c. 1. h. t. ubi additur, quòd non

solum testis falsus est, qui mendacium dicit,
etiam, qui veritatem occultat, n. 3. Quæ sit
pœna testis falsi teneatur de falso, n. 4. Quæ sit
Canonica, n. 5. Quando hac pœna teneatur testis
falsus non habeat locum, n. 6. An Clericus, qui dicit
falsum testimonium coram Iudice seculari, pœna
eo puniri, n. 7. An etiam pœna falsi in Iudicio
qui pro testimonio dicendo contra aliquem præ-
sumptum accepit, etsi verum dixit: & quando pœna
Advocatus ut falsarius puniri possit, n. 8.

§. III. Quibus modis falsitas Rescripti, Litterarum
Apostolicarum.

Novem modi, ex quibus copiosa præstatur
in Litteris Papalibus, recensentur in c. Litterarum
n. 9. Existens in Curia non debet Litteras Apo-
stolicas recipere, nisi de manu Papæ, vel eius
um ad id deputatorum, nisi sine periculo
distoritatis, ut debeat, nuncium ad Cancellarium Pa-
pæ, vel ad Papam mittere, qui illas recipiat. Qui
contrà fecerit, si est laicus, est excommunicatus. Si
Clericus, est suspendendus ab officio, & debeat
c. Dura. 4. h. t. num. 10. & 11. Item Litteras
falsas Apostolicas, si eas intra XII. dies non recipiat
vel destruat, est excommunicatus, & solus Episcopus
solvi potest, c. c. Dura. §. Adipiscitur. h. t. n. 12. &
seq. Alius casus falsandi Litteras Apostolicas est
in illis Papa Episcopum vocet dilectum filium, &
fratrem, vel quando uni scribit in plurali nomine
falsitas autem Litterarum cognoscitur in bulla
charta, & stylo, c. Quam gravi. 6. h. t. n. 14. & 15.
§. IV. An Litteræ Papales, ubi rursus mandantur
factam, possint argui falsitatem.

ASSERTIO I. Si rursus etiam modica in Li-
teris Apostolicis, facta sit in loco suspecto, rursus
teræ redduntur falsæ, n. 16. Assert. 2. Si rursus
modica, seu parvarum litterarum, in Litteris Apo-
stolicis facta in loco non suspecto, non redduntur
tales Litteras. Si adversa pars obligaverit, falsitas
cullo causæ, probare tales Litteras esse falsas, &
tunc ostendit hanc rursus, nil probat, & causam
perdit, cui liberè renunciavit, c. ult. h. t. n. 17. &
tres casus sunt distinguendi, n. 18. quæ tunc
cedunt, si Litteræ Apostolicæ redduntur sine apertis
eius si clausæ, n. 19. Sententia lata, antequam
sarium Litterarum Apostolicarum, non est exco-
ni mandanda. Et quando Ordinarius loci videt
scriptum Papæ esse arguendum falsitatis, non
ei adhibere fidem, nec observare, quod per
mandatur, sed detineri debet, qui Rescriptum
sentavit, c. 2. h. t. n. 20. & 21.

§. V. De pœnis Iure statutis in falsitate Litterarum
Apostolicarum.

Quæ. I. Quas pœnas incurrit in falsitate Li-
terarum Papales, vel qui iidem utuntur? Resp. qui
se, vel per alios Litteras Apostolicas falsas, in
communicati, & fautores eorum; & si sunt Curia
officijs & beneficijs sunt perpetuo privati, & po-
dandi, ac tradendi Curia seculari, per quam
antur ut laici falsarii. Qui verò falsas Litteras
tur, si Clericus est, officio & beneficio est privatus
si laicus, excommunicatus est, donec satisfecerit
démque est de ijs, qui falsas Litteras impetraverunt
Ad falsarios, n. 22. declaratur, & ceteri